

مشاهیر در کتابداری و اطلاع رسانی

تالیف

دکتر زهرا موسوی زاده

سرشناسه	: موسوی زاده، زهرا، ۱۳۲۹ -
عنوان و نام پدیدآور	: مشاهیر در کتابداری و اطلاع رسانی / تألیف زهرا موسوی زاده.
مشخصات نشر	: تهران : چاپار : همارا، ۱۳۸۹.
مشخصات ظاهری	: ۳۱۳ ص.
شابک	: 978 - 600 - 5294 - 56 - 9
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
پادداشت	: ص. ع به انگلیسی : Who was who in library and information science
پادداشت	: کتابنامه
موضوع	: کتابداران - سرگذشتنامه
رده بندی کنگره	: ۱۳۸۸ م ۸ / آ ۱ / ۲۷۲۰
رده بندی دیویی	: ۰۲۰/۹۲
شماره کتاب شناسی ملی	: ۱۹۲۷۹۳۸

تهران: ۸۸۸۹۹۶۸۰ - ۰۹۱۲۱۹۶۰۲۱۴

مشاهیر در کتابداری و اطلاع رسانی

زهرا موسوی زاده

چاپ اول: ۱۳۸۹

شمارگان: ۲۰۰۰

ناظر فنی چاپ: مریم تفضلی

چاپ و صحافی: چاپخانه آراین

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۲۹۴-۵۶-۹ ۹۷۸-۶۰۰-۵۲۹۴-۵۶-۹ ISBN : 978 - 600 - 5294 - 56 - 9

حق هرگونه چاپ و انتشار محفوظ است.

قیمت: ۵۵۰۰ تومان

فهرست مندرجات

۱۱.....	مقدمه
۱۵.....	آشور بانیپال
۱۷.....	آقابزرگ تهرانی، محمد محسن بن علی
۱۹.....	آوستین، درک ویلیام
۲۲.....	ابرامی، هوشنگ
۲۴.....	ابراهیم سلطان، ابوالفتح معزالدین
۲۶.....	ابن اقساسی علوی
۲۷.....	ابن اهوازی
۲۸.....	ابن یوآب، ابوالحسن علی بن هلال
۳۰.....	ابن حجر عسقلانی
۳۱.....	ابن سینا
۳۳.....	ابن مسکویه
۳۴.....	ابن مقبله
۳۶.....	ابن ندیم
۳۸.....	ابوالخیر صبیح حبشی
۳۹.....	ابو محمد خازن
۴۰.....	ابیوردی، ابوالمظفر محمد بن احمد کوفی
۴۲.....	اتله، پل ماری گیسلن
۴۵.....	اته، کارل هرمان

۴۷.....	ادواردز، ادوارد.....
۵۲.....	ادواردز، جان پاسمور.....
۵۳.....	ارسطو.....
۵۵.....	اریستوفان میزانیسی.....
۵۶.....	اسپوفورد، اینزورث راند.....
۶۰.....	استوری، چارلز امبروز.....
۶۲.....	اسلاوتر، هنری پ.....
۶۳.....	اعتصامی، یوسف.....
۶۶.....	اتوار، فرشته.....
۶۸.....	باتلر، پی یرس.....
۷۱.....	بارو، ویلیام جیمز.....
۷۴.....	باورز، فردسن تایر.....
۷۵.....	براون، جیمز داف.....
۷۹.....	برت، ویلیام هوارد.....
۸۳.....	بردفورد، ساموئل کلمنت.....
۸۶.....	بروکلمان، کارل.....
۸۷.....	بری، تاماس.....
۸۹.....	بسترمن، تنودور.....
۹۱.....	بطلموس اول.....
۹۳.....	بغدادی، اسماعیل پاشا.....
۹۴.....	بلوشه، گابریل ژوزف ادگار.....
۹۵.....	بلیدز، ویلیام.....
۹۷.....	بلیس، هنری اولین.....
۱۰۱.....	بودلی، سرتوماس.....
۱۰۴.....	بورستین، دانیل ژوزف.....
۱۰۷.....	بوری، ریچارد. دی.....
۱۰۸.....	بوش، وانیوار.....
۱۱۰.....	بوکر، ریچارد راجرز.....

۱۱۴.....	بول، جورج
۱۱۵.....	بیانی، مهدی
۱۱۷.....	بیلنجر، جان شاو
۱۲۰.....	پانیتسی، سر آتونی
۱۲۴.....	پری، جیمز ویتی
۱۲۷.....	پوتنام، هربرت
۱۳۰.....	پول، ویلیام فردریک
۱۳۶.....	تاب، مورتیمر
۱۳۷.....	تسای لون
۱۳۹.....	ثابت نحوی
۱۴۱.....	جاکوبز، جان هال
۱۴۳.....	جنادی، گریگوری نیکولاویچ
۱۴۳.....	جنکینسون، سر هیلاری
۱۴۵.....	چایلدرز، جیمز بنت
۱۴۹.....	حاجی خلیفه
۱۵۰.....	حسن صباح
۱۵۲.....	داس گوپتا، ساجیدولا
۱۵۳.....	دانا، جان کاتن
۱۵۶.....	دانش پژوه، محمدتقی
۱۵۹.....	دوبرزینسکی، یوژنی نارکیسویچ
۱۶۰.....	دیتمریوس
۱۶۱.....	دیوئی، ملویل
۱۶۹.....	رانگاناتان، شیالی رامامیتا
۱۷۲.....	رایدر، آرتور فری مونت
۱۷۳.....	رمضانی، محمد
۱۷۶.....	روباکین، نیکولا اکساندروویچ
۱۷۹.....	ریچاردسون، ارنست کوشینگ
۱۸۲.....	زنو دوتوس افسوس

- زوبتف، نیکولای واسیلویک ۱۸۳
- زهری، محمد ۱۸۶
- زیف، جرج کینگزلی ۱۸۷
- زین‌العابدین بن ملک محمد تیریزی ۱۸۹
- سان بندیکت ۱۹۰
- شاپور بن اردشیر ۱۹۳
- شانون، کلود الوود ۱۹۵
- شاو، رالف رابرت ۱۹۷
- شرا، جسی هایوک ۱۹۹
- صاحب بن عباد ۲۰۲
- صالح شیرازی ۲۰۳
- صبا، محسن ۲۰۵
- عضدالدوله دیلمی ۲۰۷
- فارابی، ابونصر محمد بن محمد ۲۰۹
- فاراداین، جاسون ۲۱۰
- فولگر، هنری کلی ۲۱۱
- فومین، الکساندر گریگوریویچ ۲۱۵
- فیشر سر رونالد آیلمر ۲۱۵
- قطب‌الدین محمد بن ضیاء‌الدین مسعود شیرازی ۲۱۷
- کاتر، چارلز امی ۲۱۹
- کاتگریو، آلفرد ۲۲۳
- کارنگی، آندرو ۲۲۵
- کاسیودوروس ۲۲۶
- کالیماخوس ۲۲۹
- کتس، ویلیام ای ۲۳۰
- کرستادور، آندره ۲۳۲
- کوریر، توماس فرانکلین ۲۳۵
- کیلگلور، فردریک گریدلی ۲۳۷

۲۳۹.....	گسِنر، کونراد فون.....
۲۴۱.....	گوتنبرگ، یوهان.....
۲۴۳.....	لابینیتس، گاتفرید ویلهلم.....
۲۴۴.....	لوتکا، آلفرد جیمز.....
۲۴۶.....	لوهن، هانس پیتر.....
۲۴۷.....	لی، جورج.....
۲۵۱.....	ماچلوب، فرتیز.....
۲۵۲.....	مأمون عباسی.....
۲۵۳.....	مان، مارگرت.....
۲۵۶.....	مرعشی نجفی، شهاب‌الدین.....
۲۵۹.....	مرلین، رومین.....
۲۶۰.....	مزر، اگوستا ولادیمیروفنا.....
۲۶۲.....	مزوف، ولادیمیر ایزموایلویک.....
۲۶۳.....	مستنصر بالله.....
۲۶۵.....	مشار، خانبابا.....
۲۶۸.....	مککرو، رونالد برانلس.....
۲۷۲.....	ملک، حسین.....
۲۷۳.....	مُوج، ایزادور گیلبرت.....
۲۷۶.....	مورج، لوسیل. ام.....
۲۷۹.....	مورل، یوجین.....
۲۸۱.....	نصیرالدین طوسی، ابوجعفر محمد.....
۲۸۳.....	نظام‌الملک طوسی.....
۲۸۵.....	نوده، گابریل.....
۲۸۷.....	نیکلسون، ادواردز ویلیامز بیرون.....
۲۹۱.....	واپلس، دوگلاس.....
۲۹۲.....	وُرک، مونرو ناتان.....
۲۹۳.....	وَنگروف، سِمن آفاناسویچ.....
۲۹۶.....	ویلیامسون، چارلز کلارنس.....

- هاسه، آدلاید روزالیا..... ۳۰۱
- هانسون، جی. سی. ام..... ۳۰۳
- هینز، هلن. ای..... ۳۰۸
- هولریت، هرمان..... ۳۱۱

به نام خدا

مقدمه

در رشته‌ها و مقاطع مختلف تحصیلی دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی عالی، و در متون تخصصی مربوط به هر رشته، مطالب گوناگونی در قالب نظریه، اصول، دستورالعمل، قوانین، و غیره مورد بحث و یا مورد استفاده قرار می‌گیرند. گاه ارائه مطالب مربوط به یک موضوع خاص، با نام صاحب‌نظران، مبتکران، طراحان، پیشگامان، مخترعان و نویسندگان آنها همراه می‌باشد، ولی در اکثر موارد از فرد یا افراد ذربط، نامی در میان نیست.

مثلاً در کتابداری و اطلاع‌رسانی بحث در مواردی مثل قوانین پنجگانه کتابداری، فهرست فرهنگی و یا رده‌بندی دهدهی، بدون ذکر نام ارائه‌دهندگان و مبتکران آنها یعنی رانگانانان، کاترودیونی صورت نمی‌گیرد، ولی مطالب و اطلاعات زیادی مورد بحث قرار می‌گیرند، بدون آن که برای دانشجویان، و حتی اساتید مشخص باشد آنچه فراگرفته‌اند، یا فراداده‌اند، توسط چه کسانی، در کجا، در چه زمانی و چگونه آغاز شده است.

از طرف دیگر کتابخانه و کتابداری مدیون تلاش‌ها و کوشش‌های افراد زیادی است که در سمت کتابدار با تحصیلات کتابداری یا غیرکتابداری در ایجاد، رشد و بقای کتابخانه و کتابداری کوشیده‌اند و متحمل سختی‌ها و رنج‌های فراوانی شده‌اند، در میان این افراد هم تنها تعداد اندکی صاحب نام و آوازه هستند.

بنابراین، با توجه به سالیان زیاد تدریس در این رشته، درصدد تدوین زندگینامه افرادی برآمدم که اندیشه‌ها و فعالیت‌های آنها برای کتابخانه و کتابداری مثمر‌تر بوده است. باشد تا از این طریق ثمره زحمات این افراد به کتابداران،

اطلاع‌رسانان، دانشجویان و علاقه‌مندان به کتاب و کتابخانه و کتابداری نشان داده شود.

در راستای بحث در مورد این مجموعه لازم است به نکات زیر اشاره شود:

۱. این اثر تنها به زندگینامه یک طبقه خاص یعنی کتابداران در سطح ملی یا بین‌المللی نمی‌پردازد، بلکه زندگینامه کسانی است که در داخل و خارج کشور، در تمام دوره‌ها، در مشاغل و سمت‌های مختلف مثل کتابدار، کتابشناس، دانشمند، مخترع، سیاستمدار، اقتصاددان، رهبر مذهبی، پادشاه، رئیس‌جمهور، وزیر، خبیر و غیره توانسته‌اند با ارائه طرح‌ها، ایده‌ها، ابتکارها، اختراعات و فعالیت‌های خاص خود به کتاب و کتابخانه، و رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی کمک کنند.

۲. پوشش موضوعی: در این اثر زندگینامه مشاهیری آمده است که فعالیت‌های آنها در زمینه‌های کتاب، کتابخانه و موضوع‌های وابسته به کتابداری و اطلاع‌رسانی شامل آموزش، مجموعه‌سازی، تأسیس کتابخانه، فهرست‌نویسی، رده‌بندی، حفظ و نگهداری، اشاعه اطلاعات، خدمات مرجع، ایجاد قوانین و دستورالعمل‌ها و غیره بوده است.

ضمناً چون کتابداری و اطلاع‌رسانی همانند رشته‌های علمی دیگر به تناسب از رشته‌های همجوار و بیرون از خود نیز استفاده می‌کند، سرگذشت تنی چند از مشاهیری که در رشته‌های همجوار مثل چاپ و نشر، خطاطی، نسخه‌شناسی و کامپیوتر فعالیت داشته‌اند، نیز آورده شده است.

۳. استخراج مدخل‌ها از متون کتابداری و اطلاع‌رسانی، و دایرةالمعارف‌های تخصصی صورت گرفته است، ولی تمام مدخل‌های استخراج شده در این مجموعه وارد نشده‌اند. چون اکثر آنها به کتابداران غرب به‌خصوص کتابداران کشورهای آمریکا و انگلیس؛ یا به رشته‌های همجوار مثل چاپ و نشر و کامپیوتر تعلق داشتند. برخی از مدخل‌های انتخاب شده هم به دلیل موجود نبودن یا اندک بودن اطلاعات زندگینامه‌ای در مورد آنها، حذف شده‌اند تا انشاءالله اگر توفیقی بدست آمد در ویرایش‌های بعدی مجدداً روی آنها کار شود و اطلاعات زندگینامه‌ای کامل از آنها ارائه گردد.

۴. تألیف و ترجمه: هدف نگارنده در درجه اول تألیف بوده است، ولی هرگاه

- در مورد مدخل موردنظر منابع اطلاعاتی پیدا نشده، و تنها یک مقاله وجود داشته است، نسبت به ترجمه، یا ترجمه و تلخیص آن اقدام شده است.
۵. طول مقاله‌ها: چون مطالب مربوط به هر مدخل از منابع گوناگون موجود دریافت یا گردآوری شده، بستگی به اطلاعات ارائه شده در این منابع، طول مقاله‌ها کوتاه، متوسط و یا بلند شده‌اند.
۶. نحوه تنظیم: مدخل‌ها به ترتیب الفبایی نام خانوادگی و یا نام اشهر مرتب شده‌اند. در گزینش مدخل‌ها نام اشهر اصل قرار گرفته است و اگر کسی به چند نام آوازه داشته، شناخته‌ترین شهرت انتخاب شده است و شهرت‌های فرعی یا کم شناخته‌تر به آن ارجاع داده شده است. القاب و عناوین در صورتی که بخشی از اسم بوده‌اند جزء مدخل‌ها به حساب آمده‌اند.
۷. تاریخ تولد و وفات: چون این مجموعه مشاهیر غرب، شرق و مسلمان را پوشش می‌دهد، تاریخ تولد و وفات آنها به این ترتیب آمده است:
- تاریخ تولد و وفات مشاهیر غرب به تاریخ میلادی
تاریخ تولد و وفات مشاهیر مسلمان که پیش از سده بیستم میلادی می‌زیسته‌اند با تاریخ تولد و وفات هجری قمری، و از آن به بعد با تاریخ میلادی
- تاریخ تولد و وفات مشاهیر ایرانی قبل از رواج شناسنامه با تاریخ هجری قمری، و بعد از آن با تاریخ هجری شمسی.
- ضمناً مشاهیر وارد شده در این مجموعه، کسانی هستند که در قید حیات نمی‌باشند.
۸. در مورد منابع و مأخذ استفاده شده در این مجموعه بایستی گفت نگارنده تلاش نموده تا بسیاری از دایرةالعمارف‌ها، سرگذشت‌نامه‌ها، دستنامه‌های ادبی، فرهنگ‌نامه‌ها، راهنماها، کتاب‌های تاریخی، و متون کتابداری و اطلاع‌رسانی موجود و در دسترس را بررسی و استفاده نماید.
۹. در تدوین اثر سعی شده است در حد امکان چهارچوب کلی زیر برای ارائه اطلاعات رعایت شود:
- ۱- اسم اشهر، ۲- نام به انگلیسی، ۳- شهرت کاری، ۴- لقب، ۵- سال تولد، ۶- محل تولد، ۷- محل تحصیل، ۸- سمت‌ها و محل‌های خدمت، ۹- کارها و خصائص برجسته، ۱۰- آثار، ۱۱- سال وفات، ۱۲- محل وفات

در پایان اظهار می‌دارد نگارنده به هیچ‌وجه این نظر را ندارد که این مجموعه کامل و یا خالی از اشتباه است. ممکن است مدخل‌هایی به اشتباه انتخاب، یا انتخاب نشده باشند. و یا بسیاری از مسائل درباره افراد بحث شده در این مجموعه به دلیل فقدان دسترسی به مدارک و اسناد کافی ناگفته مانده باشد، یا بسیاری از گفته‌ها بیهوده باشد. به هر حال چون نگارنده این نظر را داشت که بایستی این کار همانند سایر رشته‌های دانشگاهی برای رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی هم انجام می‌شود، و کسی باید آغازگر آن باشد، دست به تدوین آن زده است، بنابراین این اثر تنها آغاز کار است نه همه کار.

انشاءالله با توفیق الهی، در ویرایش‌های بعدی این مجموعه کامل‌تر ارائه شود و به‌خصوص از سرگذشت مشاهیر در کتابداری و اطلاع‌رسانی کشورمان که به دلیل فقدان اسناد و مدارک کافی نامشان در این مجموعه گنجانده نشده است، اطلاعات کافی ارائه گردد.